СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXIV. Ч. 249. Джерзи Сіті, Н. Дж., вівторок, 26. жовтня, 1926. VOL. XXXIV. No. 249. Jersey City, N. J., Tuesday, October 26. 1926. THREE CENTS

МЕЛОН ОБОРОНЯЄ ОХОРОННІ МИТА

ВАШИНГТОН, 24. жовтня.—Андрю Меллон, секретар скарбу, оголосив свій стейтмент в справі знесення цлових барієр як відповідь американського уряду на манїфест міжнародних банкирів, які видвигнули цю справу.

Стейтмент не ріжниться в нічім від тих поглядів, які висказав президент Кулидж, коли його інтервеніювали в справі того манїфесту. Меллон заявився з боку Америки за тою самою охоронною митовою системою, якої адміністрація держалася досі.

Він каже, що знесення митових барієр може бути добре для Европи, але є шкідливим для американського промислу і для американського робітника. Европа хоче довести до Злучених Держав Европи і це з її точки погляду розумне. Америка зате це знова такий край, який має одну систему в транспорті, одну монету, один великий простір і 120,000,000 людей, які привикли до певної життєвої стопи. Колиб Америка знесла охоронні мита, впала би сейчас життєва стопа до того рівня, який істнує в Европі, а американський фармер зійшов би на діда.

ПРЕЗИДЕНТ ЗАЯВЛЯЄТЬСЯ ЗА КАНДИДАТУРОЮ СЕНАТОРА БАТЛЕРА.

БОСТОН, 24. жовтня. — З рамени республиканськгоо стейтового комітету оголошено письмо президента Кулиджа, в якім президент заявляє, що він возьме участь в голосованню та підносить заслуги сенатора Батлера. Президент пише, що сенатор Батлер є людиною незалежною, який в сенаті не служить нікому, а тільки інтересови загалу. Його присутність в сенаті є великою помочію для президента в його виконуванню урядових функцій.

ДОС ВИСТУПАЄ ПРОТИ ПРАВИБОРІВ.

ШИКАҐО, 24. жовтня. — Заступник президента Дос заявився в своїй промові, яку він виголосив перед 8,000 авдиторією, за знесенням правиборів. Правибори, говорив Дос, є осоружні для демократії, бо вони дозволяють на панование меншости. Через правибори не можуть вийти сенаторами люде, яких бажає більшість. Бальоти до голосовання мають стільки імен, що голосуючий в них цілком не визнається і голосує на сліпо.

ХОЧУТЬ ОБМІНЯТИСЯ ТЕАТРАМИ.

НЮ ЙОРК, 24. жовтня. — Англійський театральний директор Б. Ден хоче побудувати американський театер в Лондоні, а англійський в Ню Йорку. Цей театер мав би політичну цїль, бо Ден каже, що театер найкраще віддає характер народу. Ті театри мали би усунути те сміття, яке продукується тепер на ріжних сценах як продукт англійського духа в Ню Йорку, або американського в Лондонї. В тих нових театрах хоче він ввести ті новости, якими захопив його московський театр штуки.

ЖИДИ БЕРУТЬСЯ ДО НОВОЇ ДОПОМОГОВОЇ АКЦІЇ.

НЮ ЙОРК, 24. жовтня. — Жидівська федерація для допомоги жидівським філянтропійним товариствам розпочала сильну акцію в цїли зібрання осінного фонду, який має виносити $4,720,000. На мітинґах, на яких обговорено спосіб переведення цеї кампанії, заявили делеґати, що потрібна сума буде цілком певно зібрана.

ТИСЯЧІ ВІДДАЮТЬ ПОШАНУ ПОКІЙНОМУ ДЕБСОВИ.

НЮ ЙОРК, 24. жовтня. — В Медисон Сквер Ґарден відбувся мітинґ, присвячений памяти помершого в середу, соціялістичного лідера Юджіна Дебса. На це поминальне свято прибуло 15,000 жінок і мущин. Хоч мітинґ мав розпочатися допера о 2-ій год. пополудни, люде ждали вже о 8. год. Рано о год. 10 стояло вже яких 1000 людей в лінії і не уступали хоч лляв сильний дощ.

Платформа була удекорована на чорно і червоно. Свято розпочалося відспіванням похоронного маршу російських революціонерів, який відспівав робітничий хор. Всї бесідники підносили заслуги Дебса як соціяліста і як гуманної людини.

НІМЕЧЧИНА НЕ ВИПУСКАЄ З СВОЇХ РУК ТОРГОВЛІ ФАРБАМИ.

ВАШИНГТОН, 24. жовтня.—Тарифова комісія подає в своїм річнім звіті, що Німеччина старалася в 1925 р. всіми силами довести до того, щоби опанувати світову торговлю фарбами, як це було до війни. В тій цїли завязався в Німеччині фарбовий трест, який обєднав 6 найбільших фарбових промислоців. Сконсолідовано рівнож ті аґенції, що займаються вивозом фарб до чужих країв. В 1925 р. вивезла Німеччина фарб на суму $44,311,155. Щоби охоронити домашний фарбовий промисл перед німецькою конкуренцією треба було наложити великі охоронні мита. В той спосіб 90% фарб, які зуживає Америка, походять з американського промислу.

ПРОГИБІЦІЯ ЗАВОДИТЬ.

БРУКЛИН, 24. жовтня. — Бен Спенсе, секретар домініяльної федерації для припинення торговлї алькоголем, подав в своїй промові, що в однім місті Монтреалю, пів години по замкненню льокалів, в яких продають алькоголь, можна подибати на вулицях більше пяних, як їх бачимо в Ню Йорку за цілий місяць. Він не вірить, щоби правительство було в силі припинити своїми зарядженнями пиянство. Воно тільки збільшує корупцію з боку суддів, детективів і полісменів, перед якими мусять бутлеґери оплачуватися.

ДЕНЬ ПЕРШОГО ЛИСТОПАДА

ЦЕ ВЕЛИКЕ НАЦІОНАЛЬНЕ СВЯТО. ЦЕ ПАМЯТЬ ПРО ТУ РАДІСНУ І ЩАСЛИВУ ХВИЛЮ, КОЛИ ВІДРОДИЛАСЯ НА ЗАХІДНО-УКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЛЯХ УКРАЇНСЬКА ДЕРЖАВА.

ЦІЛИЙ МІСЯЦЬ ЛИСТОПАД ПРИЗНАЧЕНИЙ ДЛЯ ВШАНОВАННЯ ТОЇ ПАМЯТИ, А КОЖДА УКРАЇНСЬКА ГРОМАДА, ПАМЯТАЮЧИ НА ЦЕ, ЗБИРАЄ З НАГОДИ ЦЕГО СВЯТА ЖЕРТВИ НА ДАЛЬШУ БОРОТЬБУ, НА ІНВАЛІДІВ І НА ПОЛІТИЧНИХ ВЯЗНІВ ТА ПЕРЕСИЛАЄ ЇХ ДО КРАЮ ЧЕРЕЗ:

OBYEDNANYE, P. O. BOX 411, PHILADELPHIA, PA

КУДИ ВЕДЕ „МУНШАЙН".

Диксон Сити, Па., 20. жовтня. — Йосиф Поляковський впився вчера до того степеня, що в приступі шалу порубав сокирою всю домашню обстанову, побив жінку, а 15-літній дочці зломив руку.

Опісля загнав її на горище, замкнув і порубав сходи, щоби вона не втікла.

По доконаній революції дома він взяв сокиру на плечі і кварту „муншайну" в кишеню і пішов в поблизький ліс, відгрожуючися, що зарубає кождого, хто зближиться до нього.

Диксонська голіція всеж таки його зловила і посадила в тюрму. От куди може завести „муншайн".

ПОПАРЕННЯ ПРИЧИНОЮ СМЕРТИ ДИТИНИ.

Олифант, Па., 19. жовтня. — Іван Хома, 6-літний хлопчина помер в Мид-Валей Госпитал в наслідок попарення водою.

В невияснений спосіб хлопчик упав у балію, наповнену кипячою водою.

Мимо великої життєвої сили хлопця не могли лікарі вратувати його.

Малий Івась був все дуже веселою дитиною і був загально люблений сусідами і товаришами забави.

АМЕРИКАНЦІ СТРАТИЛИ В КАНАДІ 188 МІЛ. ДОЛЯРІВ.

Оттава. — Від початку грудня мин. року до кінця липня, ц. р. прибуло до Канади 5,076.026 американських туристів. — Вони стратили в Канаді 188 міліонів, 555 тисяч, 400 долярів. В протягу вище поданого часу прибуло з Америки до Канади коло два і половину міліона (2,439,144) автомобілів, які побули тут від шість днів до шість місяців.

Минувшого року Американці стратили в Канаді 143 міліони долярів.

НЕ ДАВАЛИ ГОРІВКИ, МАЛПА ЗГИНУЛА.

Лондон. — Щоби положити кінець утіканню малпи Джої, звісної у цілім місті як дуже розумної малпи, її власник успокоїв її тим, що давав пити горівку. Усьо було добре через півтора року. При кінці того часу малпа випивала по одній фляшці горівки кожного тижня. Її власник, побачивши, що на горівку для своєї малпи видає за багато грошей, перестав дальше купувати горівку, і через один тиждень не дав малпі ані краплі цего горячого напою. Малпа не могла видержати цего „закону тверезости" і 23. серпня згинула.

НА ПОМІЧ ВИГИБАЮЧИМ ЕСКІМОСАМ.

Домініяльне правительство Канади поробило в липні всі потрібні заходи в напрямі задержання Ескімосів при істнуванню. Воно назначило в тій цїли капітана Г. Т. Мунна, який має подбати о те, щоб в околиці Ескімосів не заходили білі люде на полювання. Мунн знає добре Ескімосів, бо жив серед них і з ними через цілих 12 літ. Він власне розказує, що коло озера Бейкер жило колись 300 родин, а тепер є там лише 60. — Над рікою Мекензі жило у 1896 р. 2,000 душ Ескімосів, а нині є там всього 200 душ.

За причину до такого вилюднення Ескімосів у Північній Канаді Мунн подає це, що туди заходить багато білих людей на полювання і вбивають дичину так, що для Ескімосів нічого не лишається і вони частогусто з голоду вмирають.

СВОЇ СВОЇХ НЕ ВСЕ РАТУЮТЬ.

Свої своїх не все ратують. Посвідчити про се можуть 200 Сицилійців, які недавно дістались до Галіфаксу. Сицилійці хотіли дістатися до Злучених Держав, а що в законний спосіб не могли там дістатися, то пробували в незаконний спосіб. В пригоді став їм італійський корабель Дорі. Капітан корабля взяв від кождого імігранта по 2,000 до 10,000 лір і обіцяв відставити їх до Америки. І відставив, та очевидно не до Ню Йорку, бо там „небезпечно". Він привіз їх до заливу св. Маргарети недалеко Галіфаксу в Канаді, сказав їм, що се вже Америка, висадив на беріг та казав йти наперед, доки не дійдуть до міста. Італійці пустилися йти і тим викликали переполох. Незадовго стрітив їх відділ поліції та іміграційних урядників з Галіфаксу; імігрантів задержано і вони будуть депортовані. Притримано також корабель Дорі. Капітан корабля говорить, що його пасажири збунтувалися і він тому висадив їх на беріг.

СТРІЛЯВ ДО ДІВЧИНИ І СЕБЕ УБИВ.

25-літний Українець Юліян Гуцал в Едмонтоні стрілив три рази до дівчини за те, що не хотіла пійти з ним на танці, а відтак стрілив собі в серце. Гуцал умер, а дівчина, Марія Шевчук, пішла до шпиталю з трома кулями. Дівчина, з котрою Гуцал любився, не хотіла йти на танці, оправдуючись, що вона того дня була слаба. О скільки відомо, не було ніякої иншої причини до стріляниниі.

З ІНТЕРВЮ СТЕРЕ ПРО БЕСАРАБІЮ.

„Адверул" з 25. і 26. вересня ц. р. у звязку з дебатами по поводу заключення італійсько-румунського договору, подає голос бувшого предсідателя „Сфатул Царія" (бесарабська „Народня Рада) університетського професора Стере.

Про невизнання Італією окупації Бесарабії Стере, звісний румунський шовініст, бувший президент міністрів, що в першу міру причинився своїми махінаціями і насильствами до прилучення і „самовизначення" Бесарабії, примушений тепер сам публично признати, до якого страшного положення привела Бесарабію господарка „братів" зі старого королівства. (Це інтервю викликало в цілій Румунії сензацію і бурю).

„Ніхто не сміби навіть підніматн питання про прилучення Бесарабії, як би не страшна політика гнету і збиткувань, що приводять в Бесарабії до протесту ціле населення і родять розпуку у всіх мешканців. Румунія не може прецінь говорити про анексію Бесарабії, бо вона ніколи її не завойовувала. Лише в імени самовизначення та свого морального авторитету, як внутрі так і за кордоном міг би румунський уряд піддержати прилучення Бесарабії і виступити від імени бесарабського населення. Но як можуть в імя цих принципів виступати дотеперішні румунські правительства, що приходили до власти лише при помочи терору, двірських інтриг та крадіжи голосів з виборчих урн, котрі зробили з Бесарабії африканську кольонію, яку щоденно віддають на розпяття диким жандармам. Ці правительства задушили всяке громадське життя і думку, навіть і членів „Сфатул Царія" мордують по тюрмах, хоч вони й привели до злуки Бесарабії з Румунією. Коли би ми були народом, що складається з 17 міліонів громадян, то ніхто не міг би виступати проти нашої волі, но ми стадо з 17 міл. рабів".

Інтервю Стере викликало в цілій Румунії сензацію, а реакційна преса назвала його „зрадником народа", а правительственний орган „Вітроул" кинув клич „каменуйте його".

УБИЛА ЧОЛОВІКА, ЯК ПРОДАВ ШЛЮБНИЙ ПЕРСТЕНЬ.

В Брулин, Н. Й., італійська жінка Ферріері застрілила свого чоловіка за те, що він дав в застав її шлюбний перстень. Перстень був виложений діямантами і вартував $150.00; Ферріері заставив його за $35.00.

ВИРІШУЄТЬСЯ СУДЬБА БЕСАРАБІЇ

БУКАРЕШТ, 24. жовтня. — З рамени урядових румунських кругів поширюють вісти, що справа Бесарабії буде дефінітивно вирішена на найблизшій парляментарній сесії, яка розпічнеться 15. листопада. До сього часу прилучення Бесарабії до Румунії буде вже ратифіковане італійським правительством, а кромі сего Румунія дістане з Москви зречення прав до Бесарабії з боку совітів.

Такі відомости поширяє уряд. До них не прикладають одначе особлившого значіння, бо кажуть, що уряд хоче в той спосіб заспокоїти занепокоєну публичну опінію та знайти претекст для відложення сесії парляменту. А парлямент знова відкладають тому, що король хоче полагодити справу з своїм сином Каролем перед сесією та привернути йому його права як наслідника престола.

Муссоліні що правда має робити заходи в Москві, щоби совіти згодилися відступити Бесарабію Румунії, але ті його заходи пояснюють собі так: Робить, бо це його нічого не коштує.

ВЕЛИКЕ ЗЕМЛЕТРЯСЕННЄ В ВІРМЕНІЇ.

ЛЕНІНАКАН, Вірменія, 24. жовтня. — Вірменію навістило страшне землетрясення. З побіжних обчислень виходить, що жертвою катастрофи впало 400 людей, які згинули на місци, а число покалічених не дасться на разі почислити. Само місто, яке має 40,000 жителів, майже ціле знищене. В місті і околиці остало 100,000 родин без притулку. Ленінакан був вже нераз нараженний на нещастя з приводу вульканічних вибухів, але подібного як тепер, не зазнав ніколи. Щастє, що перше потрясенне було незначне і люди могли вивтікати з домів, а то жертви в людях були би ще більші. Між иншим вирятувалися діти з сирітських притулків в числі 9,000, яких доглядала американська допомогова акція для близького Сходу. Норски вивели всіх дітей з притулків на місця безпеченства.

ХОДИВ ДОРОГАМИ АЛЕКСАНДРА ВЕЛИКОГО.

ЛОНДОН, 24. жовтня. — Великий англійський дослідник, сер Аврель Штайн, закінчив свої досліди над тими країнами, якими переходив 2,200 літ тому взад великий вождь Александер Великий. Та дорога ще досі була непросліджена, бо непристунна і замешкана дикими, войовничими племенами, які ведуть між собою вічну боротьбу. Ті землі досліджував сер Штайн від 1906 р., а тепер видав перший том дуже цікавих споминів. Ті спомини будуть мали велике наукове значіння.

ПОЛІЦІЯ НЕ ДОЗВОЛЯЄ КУКОВИ ГОВОРИТИ.

ЛОНДОН, 24. жовтня.—Поліція міста Стеффордшір не дозволила відбути мітинґу, на якім мав говорити „цар" Кук, секретар майнерської юнії. Заборона вийшла від уряду, від секретаря Дому сер Вилієма Джойнзона Гикса. Кука взяли в оборону робітничі часописи, а другі похваляли зарядження уряду, бо на їх думку Кук орґанізує дальшу анархію. Сам Кук не надіявся такого поступовання з боку уряду. На мітинґу не говорив, але все таки сказав кілька слів до зібраних біля него кількох соток майнерів, заявивши, що доперва тепер наступить властива робітнича солідарність, коли робітники побачуть, як ворожо ставиться до них уряд.

БЕЛЬҐІЯ ЗАВОДИТЬ СТАЛУ ВАЛЮТУ.

БРУКСЕЛЯ, 24. жовтня. — Офіціяльний орган уряду оголосив королівський розпорядок, яким заряджено сталий курс франка. Стабілізація наступила по тім, коли міністер фінансів Франкі заповів, що Бельґія має запевнену позичку в сумі $100,000,000 з боку Анґлії. Курс франка буде виносити: 35 франків за один доляр, а 175 за один фунт стерлінґів.

ЖЕРТВИ ЗАТОНУВШОГО БІЛЯ БЕРМУДИ КОРАБЛЯ.

ЛОНДОН, 24. жовтня. — Урядово подають, що воєнна лодка Валерія, яка мала поемности 1,200 тон, затонула наслідком гурагану біля Бермуди. Згинуло 80 членів залоги, а виратувано всего 19 моряків, між ними і команданта.

ПРИГЛЯДАЮТЬСЯ ГОРІЮЧОМУ КОРАБЛЕВИ.

ЛОНДОН, 24. жовтня. — На полудневo-східнім анґлійськім побережу тисячі людей були свідками небувалої сцени. Ото на їх очах горів корабель Фальконе, що плив з Остенди до Лондону. Поломінь бухала дуже високо, бо корабель мав тисячі скринок, що були наладовані сірниками. З трудом вдалося таки дотягнути його до пристані в Довер, а тут доперва вратували його високі филі, що стали його заливати.

КАЙЗЕР ВИБИРАЄТЬСЯ НА ПОЛЬОВАННЄ ДО НІМЕЧЧИНИ

БЕРЛІН, 24. жовтня. — Мабуть бувший німецький кайзер вже певний того, що поверне до Німеччини, коли розписав лови в своїм замку в Ромінтен, який йому недавно тому признав пруський парлямент. На ті лови запросив кайзер 50 своїх старих знайомих з шляхти, диплomатії і військових. Кажуть, що він сам прибуде на лови, а другі знова твердять, що його будуть заступати. Сам кайзер вибирається з поворотом до Німеччини, але це наступить доперва на слідуючий рік.

ІТАЛІЯ НЕ ДОПУСКАЄ ЖІНОК ДО УРЯДІВ.

РИМ, 23. жовтня. — Розпорядком міністерства внутрішних справ заборонено жінкам участь в політичнім життю нації. Жінка не може займати місця подести, себто не може бути вибрана мейором міста. З самого початку Муссоліні був склонний допустити жінок до голосовання і урядів. Вони були навіть вчасти допущені, але цей послідний розпорядок позбавив їх права голосовання.

„SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА:	
Three cents a copy.		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Сити і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

За оголошення редакція не відповідає.

Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.

З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

ВИБОРЧІ ХИТРУНСТВА

В нюйорськім стейті йде тепер завзята передвиборча кампанія. Боротьбу ведуть між собою обі найбільші політичні партії, а методи їх боротьби, до кандидатських бесід включно, подібні до тих, які практикуються в цілій Америці. Тому й згадуємо про них.

Боротьба йде головно о те, хто вийде ґовернором: Ал. Смит з боку демократичної партії чи Оґден Миллс — республиканець. Смит вже був ґовернором чотирома наворотами, а тепер кандидує пятий раз. Як бачимо, взяв він монополь на ґовернерство, а тим разом ходить йому особливо о здобутте уряду ґовернора, бо його повалення замкнуло би йому дорогу до Білого Дому. А він-же майже цілком певний кандидат на уряд президента Злучених Держав. А демократи таки думають, що він буде президентом, бо імя його популярне не тільки в нюйорськім стейті, але й в цілій Америці.

Ал. Смит заповідає, як кождий виборчий кандидат, ріжні благодати, навіть такі, що й робітників можуть взяти на вудку. Бо прибіцює він переведення закона про 48 годинну працю, про зменшення податків та краще забезпечення робітників в індустрії на случай нещасливого випадку. Водні знова канали мають зєднати йому прихильність загалу, бо будуть вискані для електрифікації стейту.

Та найбільший виборчий адут для Смита це референдум в справі модифікації акту Волстеда, яке буде переведене в нюйорськім стейті в листопаді. А нюйорський стейт має мабуть зі всіх стейтів найменше приклонників прогибіції. Рішаючий голос в тій справі буде мати цілком зрозуміло семиміліоновий Ню Йорк, а він знова майже цілий мокрий. Це не є ніякий секрет, а публична тайна, що в більшости нюйорських льокалів можна дістати в день і в ночи, яке хочете пиво, вино чи віску. Смит знає те і їде на своїм популярнім конику та заявляється рішучо проти прогибіції в тій її формі, як її тепер переводиться. Йому до помочі станула ще Ліґа Поміркованости, яка пускає в рух свою літературу та виказує статистичними даними, що прогибіція довела до крайної деморалізації і злочинства, бо в самім Ню Йорку арештовано в послідніх році 210,000 людей за пиянство, а число те в тім році буде далеко висше.

Оґден Миллс заступає знова републиканську партію, яка ставиться ворожо до зміни прогибіційної устави. Це використовує Смит і провокує Миллса, щоби заявився отверто, що він думає в справі прогибіції. Миллс знайшовся в тарапатах. Бо як заявивби себе сторонником прогибіції, то зразив би собі членів своєї власної партії, які в нюйорськім стейті в великім числі не є прихильниками прогибіції. Виступить одначе проти прогибіції, то зразить собі партію як таку. Смит знав ту слабу сторону свого противника і довго грав на ній. Але Милс викрутився з того хитро-мудро. Він сам заявив, що особисто є прихильником модифікації акту Волстеда, одначе не впливає під тим оглядом на нікого, а дає всім вільну руку, щоби голосували за референдум після свого уподобання.

За те одначе підняв Миллс проти Смита важнійший адут як прогибіція. Він заявив, що адміністрація Смита, як ґовернора, толерувала всілякого роду злочинства, як от скандал з фалшованнем молока. Доставці молока, які змонополізували довіз молока до Ню Йорку, Бронксу і Квінсу, ошукували людність на яких $38,000,000 річно, бо збирали з молока сметанку, а продавали нездорове пофалшоване молоко. В той спосіб несовісні визискувачі обрабували населенне не тільки з гроша, але зі здоровля і то головно малих дітей. Досвіди, які переведено в хемічній ляборраторії д-ра Піза, виказали, що 97% молока, яке доставляють населенню, пофалшоване. Миллс не тільки кладе це в вину Смитови, що він занедбав так важну для добра загалу справу, але ще навіть тепер, коли той скандал набрав так великого розголосу, Смит отягається навіть з публичною заявою, що стейтовий уряд поробить заходи, щоби покарати виновників. В той то спосіб Миллс звязує делікатно фалшівників молока з прихильниками Смита.

Ось на тім тлі ведеться словна боротьба між двома кандидатами. А населенне довідується з неї тільки про те, що при теперішній виборчій системі воно до певної міри безпомічне, як і безпомічні є навіть самі кандидати, яким диктують програму їх партії, але виконувати ту програму можуть вони о стільки, о скільки на те годяться великі промисловці та банкирі, що піддержують їх своїми грішми. Супроти цего вибори не можуть ввести великої зміни, бо треба би було передом змінити цілу систему. З того одначе не виходить те, щоби взагалі не інтересуватися виборами і не брати в них участи. Треба якраз брати як найбільшу участь і навчитися добре визнаватися в виборчих хитрунствах. Треба братися до цего, щоби таки зломити тих політичних босів, що кидають міліони на виборчу пропаґанду на те, щоби задурити публичну опінію, які критикують противника і винаходять ошуканства на те, щоби по тім робити такі самі ошуства коштом народа або ще більші.

КНИЖКА ДЛЯ ЧОЛОВІКА СЕ ТЕСАМЕ, ЩО КОМПАС ДЛЯ КОРАБЛЯ. ВОНА ВКАЗУЄ ЙОМУ ПРАВДИВУ ДОРОГУ СЕРЕД ОКЕАНУ ЖИТТЯ І ХОРОНИТЬ ЙОГО ВІД ПІДВОДНИХ СКАЛ, КОТРІ МОЖУТЬ ЗГУБИТИ ЧОЛОВІКА НА ЙОГО ЖИТТЄВІЙ ДОРОЗІ.

Антін Крушельницький.

ФРАНКОВА ЗБІРКА „МІЙ ІЗМАРАГД"

В 1898 р. вийшла накладом товариства „Академічна Громада" збірка поезій, яку поет назвав „Мій Ізмараґд"*).

Поет давно бажав, — як пише у передньому слові до своєї збірки, — подати у поетичній формі сучасному собі читачеві ряд оповідань, притч, рефлексій і інших проявів чуття та фантазії, котрих теми черпані з ріжних жерел, домашніх і чужих, східніх і західніх, та котрі про те вязалисьби в одну орґанічну цілість не якоюсь тенденцією, не одною догмою реліґійною чи естетичною, а тільки спільним діяпазоном морального чуття й темпераменту, через який пройшли, поки вилилися в ту форму...

Йому давно хотілося написати таку книжку, та тільки в останнім часі тяжка слабість, що зробила поета на пару місяців неспосібним до иншої праці, дала йому змогу понаписувати найбільшу часть того, що надруковано в збірці „Мій Ізмараґд". Значна часть поміщених тут віршів то правдиві „діти болю". Поет писав їх у темній комнаті, з зажмуреними болючими очима.

„Може сей мій фізичний і духовий стан — пише поет далі у томуж передньому слові, — відбився й на фізіономії сеї книжки.

„В хоробі чоловік потребує, щоби з ним обходилися мягко, лагідно, та й сам робиться мягким та лагідним та толерантним. Його обхапує глибоке, ніжне чутте, бажанне любити, дякувати комусь, тулитися до когось з довірєм, як дитина до батька. Не знаю на скільки ясно відбилося те чутте в отсій книжці, та знаю, що я бажав зробити її книжкою наскрізь моральною.

„Певна річ, моя моральність значно відмінна відтої катехитичної, догматичної моралі, що у нас видається за одиноко християнську..."

А врешті, виснивши ось так мотиви й настрій своїх поезій, звертається до читача словами: „Коли з них упаде в твою душу хоч крапля доброти, лагідности, толеранції не тільки для відмінних поглядів і вірувань, але навіть для людських блудів і похибок і прогріхів, то не даремна буде моя праця"...

Коли „Передмова" вияснює настрій поета під той час, як він пише сі вірші, то близший їх огляд вкаже на тісну сполуку сеї збірки поезій із деякими подіями з життя поета.

Перш усього приглянемося поодиноким циклям поезій усеї збірки: Два з них: „По селах" і „До Бразилії" — се мотиви знані нам із „Галицьких Образків" і инших поезій, що їх поет виспівав на мотиви сільського життя. „Поклони" — се цикль поезій на особисті мотиви, се відгуки подій у власному життю поета, — се відгомін у поетичній формі деяких моментів у його письменській творчости. Врешті три циклі — головна основа цілої збірки: „Паренетікон", „Притчі" і „Леґенди" — той так сказатиб „Ізмараґд" Франка.

I.
Поклони.

Сей цикль вяжеться тісно із автобіографією „Nieco o sobie samym". У поета проявляється рід зневіри:

В низ котиться мій віз. Повяли квіти,
літа на душу накладають пута.
Вже не мені в нові світи летіти!
Війну з життєм програв я, любі діти!

Він навіть просить опрощення в України за те, що житте його не дало їй того, чого вона могла від нього ждати.

До рівноваги приводить поета відповідь України зосереджена коло одного питання, того, що найдужче вражає поета: Зневіра поета має свою основу в нападах „патріотичної зграї" на нього за його признанне „Nie kocham Rusi".

І що тобі за кривда сталась?
Що підняли на тебе галас;
„Не любить Руси він ні раз!"
Наплюй! Я, синку, ліпше знаю
всю ту патріотичну зграю
й ціну її любовних фраз.

У дальших поклонах „Україні" поет висказує своє бажанне, щоби з одного боку не тікали від неї „з горя й голоду" її найліпші сини, з другого,

„щоб сіячів її їх власне поколінне
на глум не брало і на сміх.
Щоб монументом їх не було те ка-
[мінне,
яким в відплату за плодючеє насінне
ще при життю обкидувано їх.

Врешті малює символічну картину України. „Велике страждання", неміра „крови й сліз пролитих з серця і з очий народа" — отсе той символ України. А далі:

...кілько нас всю силу спрацювало,
щоб жить, без дяки, в каторзі чужій!

З одного боку в поезії Франка: сум і біль і жаль і туга — се перли його поетичної творчости, се найпишнійший вицвіт української поезії, чутте української душі, — а з другого боку поклик: праця, щастє і свобода! — отсе „Каменярі", отсе той „Вічний революціонер", отсе „Веснянки", — отсе одним словом суспільницька поезія Франка, поезія життя, боротьби й праці.

Сі два мотиви, так сильно зазначені в поезії Франка молодших років, вливаються з часом в один: в спокійну фільософічну поезію. Вона найповнійше кристалізується в збірках: „Мій Ізмараґд" і „Semper tiro".

II.
По селах.

Се рід поеми. Десять окремих віршів повязано тут в одну цілість. Повязано їх оповіданням про життя Пазюка, але ще сильнійше повязано їх малюнком душевного настрою галицького села.

Зміст: Пазюк зичить гроші „кумови" й за те кум його поїть у шинку вже кілька днів. Підпитого веде домів, але Пазюк заночовує в сина в стодолі. Там його обікрадають. Пазюк дає попови на молебень, а крім того йде до ворожки, щоб дізнатися, де гроші. Врешті, коли жандарі беруть „кума" у тюрму, в селі тимчасом гуде, що то Пазюка обікрав його син. Молодий Пазюк підкидає батькови гроші, а сам просить панотця, щоби перевів із ним присягу перед людьми в церкві, що він гроший не має.

Оцінка: Вага отсього циклю лежить не в змісті, але в змальованню настрою сільського люду. Поет малював досі мужицьке горе із зовні. Малював кривди українського сільського люду, що то їх зазнає наш мужик чи то від уряду, чи то від чужого і свого панства. Тепер він заглянув глибоко в душу самого мужицтва. І змалював нам картини, що їх побачив у тій збірній душі нашого селянства.

Поперед усього загальний малюнок хати. Поминаючи зверхній опис, дуже точний і дуже богатий у порівнання, наведу дещо із опису середини хати:

На стіні розвішені довкола
деревляні давні богомази:
Страшний суд, Варвара і Микола,
чорні вже від диму, мов від мази.

Тільки й всего християнства в хаті, —
але є й письменства в ній познаки:
Там під сволоком завитий в шматі
Лист небесний — писаний Бог-зна
[ким.

Йосифинський наказ панцизняний,
прадідівський квіт на трицять буків,
діда скарга за грунтець забраний,
батьків акт ліцитаційний драний, —
ось весь спадок, що лишивсь для вну-
[ків.

Із другим віршем зачинається опис історії Пазюка з „кумом". Поет приглядається спокійними очима до того життя Пазюка, що то гірший усіх чужих пявок. Бо він не тільки пявка, що бере добру лихву. Він ще й тим гірший від чужого лихваря, що вбиває людську честь у свого брата. Кум платить йому й свідкам горівку, а він помітує тим кумом гірш якої скотини. „От ще голяк! От ще жебрак!" — каже йому в очі. Яка люта ненависть чується в душі „кума", але на словах він годить тому глитаєви! Боїться, щоб той не скасував свойого слова!

Як з одної сторони поет підхопив дуже щасливо отсей рис бути й жорстокої безоглядности сільського життя, так не менше вдатно змалював нікчемність глитаєвого сина. Він украв у батька гроші, але сам помагав батькови бити „кума", що його підозрівали в крадіжи, а коли люди почали гомоніти про те, що він украв гроші, він іде до пан-отця:

У неділю на хрест і на слово святе
перед всіми людьми я присягну на те,
що татуньових грошей не маю.

А коли пан-отець, що хотів дізнатися правди, припер його, він заявляє цілком спокійно, ба цинічно:

Як на сповіди! Отче... Та взяв, чи не
[взяв,
а бігме, що нерушані вчора віддав.
І присягну, най встиду між хлопством
[не маю.

А поза тою історією з глитаєм Пазюком скільки то рисів народньої психіки підхоплює автор у віршах сього циклю. От хочби те, як то легко найти глитаєви свідків, що то кум украв гроші: „Сей вже мав спати йти, вийшов на двір, чув, як Пазюк з кумом до стодоли чалапав", другий виразно чув... і т. д.

Або як то оба: кум і Пазюк по короні на боже несуть на попівство:

Правте, отче, два молебни,
щоб злодюга той ганебний
без пощади нагло тріс!"

Або знов опис сеї метушні, коли жандар приходить у село:

Із вулиці діти тікають малі,
старі покидають у полі роботу,
до дому, немов на пожар!
Сей сіти рибацькі під стріху ховає,
той в сіно рушницю стару обвиває
і пхає в шувар.
сей крадену пряче дубову колоду,
той в бочку пожарну, що духу лле
[воду:
в селі є шандар!

Врешті є один довший вірш: На пастівнику, що не вяжеться нічим із історією Пазюка й його грошей, але що є головне звено тої другої картини, того малюнка душевного настрою галицького села.

Тут у відтворенню сільської дітвори як у зеркалі, відбивається усе наше село із своїм містицизмом, із таємним дожиданнем Страшного суду, із страхом перед опирями, із надією на війну з Москалем:

(Господи, коли-б вже раз
Маскаль прийшов! Таке вже всюди
[здирство
пішло: Маскаль би все те скасував,
зробив порядок, полекшу якусь
на бідний люд!),

або врешті із вічним страхом перед заверненнем панщини:

Чи чули ви, пани ото заводять
якісь там шарварки нові. То ніби
говорять з хлопами: штири дні до ро-
[ку
повинен кождий нумер відробити
коло гостинця. А то все брехня.
Їм не гостинець в голові. Плювати
їм на гостинець! Як лиш люди вий-
[дуть
на ті гостинці, то пани пішлють
свою двірню з палками, нагайками,
і всіх на панський лан переженуть
і панщину навернуть: штири дні
що тижня кождий мусить відробляти.

В кінці з малюнками тих страшних кривд від своїх, тим лютійших, що незаслужених:

От і мій господар,
хоч і який богач, а злакомивсь
на моїх пять кровавих римських: взяв
і відтягнув мені з заслуженини
за те, що скочило теля в полонку
і затонуло.

— А що буків я
приняв за ліс! Господар сам післав
мене україсти з ліса копаниці,
а як зловив лісничий і подав
на штроф, прийшлось платити — він
[тоді
давай мене періщити.

Підчиняючися ріжним настроям мужицької душі, прислухуючися до стогону її, до жалів її та болів, поет докидає свіжими красками кілька нових рисів до загального малюнка галицького села.

До того самого циклю поезій належить ще й другий малюнок нашого сільського ґаразду, перед яким наше селянство тікає:

III.
До Бразилії.

Той сам нарис нашої народньої душі: вічне сподівання якогось поліпшення долі, надія як там на „Москаля", так тут на Рудольфа й на його царство в Бразилії. (Віра в Рудольфа найшла незвичайно сильні симпатії в нашого народа, що проявлялися навіть у „листах до Стефанії").

Той наш люд

спродавав дома поля, господарство,
вірячи байці про Рудольфа царство.

Дома покинувши землю родинну
гнався, щоб мрію ловити дитинну.

Смілий у мріях, у вірі безоглядний,
в дійсности, наче дитина, безрадний.

Ані порадитись, ні побалакать,
знав він лиш гнуться та жебрать та
[плакать,

Поет зазначує по мистецьки два риси характеру нашого народа: його погоню за діточою мрією, погоню, в надії не тільки найти для себе щастє, але й поділитися тим щастєм із другими (Лист до Стефанії). А коли та надія на щастя заводить, він зносить терпеливо найлютійше горе.

„Лист із Бразилії" Франка се один із найкращих малюнків стоіцизму нашого селянина.

Та на одній пересідці якось
згубився і пропав Юрків Автосьо.

Сім штук дітий, Онищиха й Чаплиха
і Хрущ старий там вмерли. Збулись
[лиха.

На морю вмерло девять душ народу;
їх замісць погребу, метали в воду.

(В Бразилії) три місяці чекали ми на
[квіти;
три хлопи вмерли тут і три кобіти.

Пять хлопців до послуг продали ми,
а сім дівчат пішло в такі доми.

Про хлопців досі ми не мали вісти,
дівчата раді: є що пити й їсти...

Та може дасть нам Бог ще підняться.
Було нас сорок, є ще вісімнайцять.

Стільки всього лиха, а ті еміґранти миряться із своєю долею. Не жалуються навіть на обманство аґентів.

Сі два циклі поезій: „По селах" і „До Бразилії" — гарні причинки до зрозуміння душі нашого народа.

*) Ізмараґдом звався в старій Руси збірник статей та притч, по части оригінальних, а по части повибираних із грецьких писань Отців церкви, підібраних так, щоби цілість становила неначе повний курс практичної християнської моралі. (Іван Франко: Мій Ізмараґд, переднє слово).

ПИТСБУРҐ, ПА.

Приїзд Українського Національного Хору до Питсбурга в сю суботу вечером, 30-го жовтня, вичікується з великою радістю. Сей славний хор з 40 голосів під дириґентурою знаного Александра Кошиця відбуває тепер пращальну туру по Злучених Державах і дасть оден концерт в нашому місті. Програма сього концерту складається в побільшій части з українських пісень, композиторів як Леонтовича, Лисенка і самого Кошиця. Члени хору се самі талановиті співаки з добрими голосами, вибрані з 26,000 кандидатів, зголосившихся з 18,000 ріжних співацьких товариств з України. Їх народні пісні се образ їх народної душі, народного темпераменту.

Для тих, котрі чули сей хор тому пару літ в зад, буде се для них неописана втіха почути їх ще раз, а для тих, котрі не чули ще його, є се нагода, яка більше не трафиться. Спів сего хору — се велика орхестра. Професор Кошиць має великий збірник українських народних пісень, про котрі досі ніхто не чув, а з котрих богато є на програмі. Від часу, коли його Українська Держава настановила настоятелем хору, в 1918, професор Кошиць популяризує українську пісню та обзнакомлює світ з Україною і її піснею.

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

ГОЛОС ВІДДІЛУ ПРО БОРОТЬБУ.

Члени товариства „Подільська Січ" відділу 8. У. Н. Союза, зібрані на мітинґу в гали Українського Клюбу в Йонкерс, Н. Й., по переведенню вичерпуючої дискусії над теперішньою національно-церковною боротьбою, яка ведеться в нашім народі в Америці, спричинючи необчислені шкоди для него, одноголосно ухвалили і приняли слідуючі резолюції:

1. Збори Товариства з великим зчудованнем і обуреннєм приняли до відома се, що хотяй національно-церковна боротьба ведеться вже чотири місяці, до нинішного дня ні Епископ ні Священство не зробили жадних старань, щоби сю страшну в своїх наслідках боротьбу припинити, а замісць сього збувають се мовчанкою і лишають сю важну справу до полагодження некомпетентним людям. Томуж то отсею дорогою збори завзивають наших провідників духовних до сейчасового припинення боротьби на зїзді священичім, який повинен відбутися безпроволочно.

2. Збори з жалем принимають до відома, що найшлися тут в Америці такі українські громади, які відмовляють належної пошани найкращому синови Неньки України, І. Франкови, і доси не поробили заходів, щоби в честь українського Мойсея устроїти концерт, академію, відчит або бодай панахиду по незабутнім нашім ґенію.

3. Збори Товариства отсим просять всі українські громади, щоби в часописи нашій „Свобода" подала до публичного відома імена всіх наших священиків, які відказуються правити панахиду за упокой бл. п. Ів. Франка, щоби весь наш нарід так тут в Америці, як і в старім краю пізнав, які священики йдуть з народом, а які проти народу.

4. Вкінці збори одноголосно ухвалили отсею дорогою зложити сердечну подяку Вп. Панам Редакторам за їх характерну і смілу оборону нашого народу в його національно-реліґійних почуваннях.

За Уряд товариства „Подільська Січ" відділ 8. У. Н. С.:
Теодор Пилипишин предс.
Григорій Сакала, касієр;
Василь Мандзій, секретар.

ПРИЧИНОК ДО ПИТАННЯ, З КИМ ТЯГНУТЬ КАЦАПИ.

В кацапській „Правді" були недавно поміщені статті, що свідомі Українці тягнуть з Поляками.

В „Недзельнім Ґурніку", з дня 10. жовтня, була поміщена телеграма з Варшави, що тамтуди приїхав з Америки православний епископ Адам Філіповський та почав з польським урядом переговори за отворенне коло польської армії становища православного війскового капеляна та іменованне його на сей уряд.

Яку службу мавби сповняти епископ Адам Філіповський, якби він став капеляном при польській армії, відомо. Він мавби проповідувати своїм православним жовнірам польської армії, щоби вони були вірними слугами Польщі та добре билися за польську державу.

Додати треба, що епископ Адам Філіповський, як був в Америці, то нераз говорив з проповідальниць проповіди проти свідомих Українців, і нераз закидав їм, що вони тягнуть з Поляками.

Н. Н.

Комісар поліції (до волоцюги, якого дозорець випускає з арешту): Я вас увільнив і сподіюся, що вже більше не побачимося.

Волоцюга: А пан комісар певно вже йдуть на пенсію?

З українського життя в Америці.

ДЕТРОЙТ, МІШ.

Заговорили: серце і душа детройтських Українців.

Наші Українці не забирали довго прилюдного слова, що до тих народних справ, які так дуже заважили тепер на життю нашої еміґрації. Це одначе дало добру нагоду деяким одиницям надуживати доброго імени жертволюбивої і чесної нашої громади до таких поганих вчинків, як протестувати від імени нашої громади проти тої боротьби, яку веде тут наш нарід проти погубної політики греко-кат. епископа д-ра Богачевського і його гетьманського поплечника д-ра Назарука.

Щоби показати правдивий стан дійсної опінії нашого загалу, рішили деякі одиниці скликати народне віче, на якім можна би було обговорити всі пекучі справи та зайняти прилюдне становище з боку нашої громади. З такими думками носилися громадяне: Василь Комарницький, Василь Космина і Василь Чмир і з рамени Т-ва Запорожська Січ, від. 75. У. Н. С. скликали наради всіх братств, щоби піддати справу потреби такого віча під загальну дискусію.

На наради вислали своїх делеґатів: Тов. Запорожська Січ, Бр. Івана Хрестителя, Бр. св. о. Николая, Сотня 13. Укр. Січової Орґанізації, Округа четвертого, відділ 96 „Провидіння" і Тов. Боян.

На тих нарадах вирішено скликати протестаційне віче. Делеґати згаданих Братств ухвалили скликати те віче на день 10. жовтня і запросити на бесідників: д-ра Мишугу, редактора „Свободи", Теодора Михальчука, радного У. Н. Союза і Василя Дякова, старшину Укр. Галицької Армії. Віче мав скликати від імени товариств вічевий комітет, який мав заразом проводити скликаним вічем. До вічевого комітету ввійшли: Іван Комаринський як предсідатель, Михайло Коваль і Яків Поливка як секретарі, а Володимир Дідик як касієр.

Коли розійшлася по Детройті вістка, що має бути скликане віче, почали наші єдиновластники робити всі можливі заходи, щоби віче розбити. Всюди ширили вістку, що др. Мишуга до Детройт не приїде, бо цеж гетьманський осередок і епископське заборело. Звідсиж післав о. Курилло заяву від імени тисячів детройтських Українців в обороні владики, якжеж він сюди може їхати. Навіть комітетові не знали, що то буде, бо доходили слухи, що гетьманці з Гемтремк готуються на евентуальне віче як на які маневри або війну з Ляхами.

Тому аж лекше нам всім стало, коли ми побачили в неділю рано на дипі, що др. Мишуга таки не побоявся і на віче приїхав. Будемо тепер, думаємо собі, сондувати громадську опінію, будемо мати нагоду пізнати, що властиво нарід думає.

Коли ми приїхали з дипа до хати гром. Поливки, то людей, хоч то була рання година, зійшлося стільки, як на яке віче. Всі цікаві були довідатися, чи таки буде віче і чи приїхав др. Мишуга, бо гетьманці запевняли, що не приїде.

Наші чесні громадянки: п. Поливка і Буката привитали всіх гостей чим хата богата. Всі снідали і думали над тим, як то випаде то віче.

Віче було заповіджене на годину 2. пополудни. Але вже перед другою простора галя при Сикат була виповнена народом по береги.

Віче відчинив предсідатель гром. Іван Комаринський. Вже на самім початку хотіли гетьманці розбити віче, бо домагалися вибору президії, хоч на летючках і в часописях було оголошено, що віче скликається заходом вибраного товариствами і братствами вічевого комітету та що тим самим комітет той буде проводити, бо так водиться на згромаджених американських а рівнож і в других народів. Довго треба було ждати, заки нарід втихомирив авантурників і можна було заголосити першого бесідника. Але коли вийшов на сцену сотник 13. січової сотні гром. Дяків, щоби говорити, підняли гетьманці з Гемтремк пекольний вереск і не хотіли допустити його до слова, за те, що він противник царського ґенерала Скропадського і явно до цего признається. Треба було брати декого за обшивку і викидати з салі. Не було иншої ради. Нарід одначе терпеливо ждав і не рухався з місця, а як авантурники опинилися за дверми, розпочалося властиве віче.

Сотник Дяків підніс, що він щойно півтора року тут в Америці. Був в польськім полоні в Тухолі та приглянувся добре тим всім гараздам, які спливають на наш нарід з рук окупантів. Він перебув цілу війну, бачив українську державу і панованне гетьмана Скоропадського. І тому, що бачив те все власними очима не може говорити инакше, але так, як відчуває його душа. Український нарід не потребує ніякої нагайки, він бо викресав з себе в найтяжших часах величезну життєву силу і відпорність, він власними руками з нічого будував українську державу і вдержував її проти московської, польської і румунської навали. І так як Америка завдяки свому демократизмови і вірі в народні сили освободилася з англійського ярма, так і український нарід добуде з себе ту силу, яка принесе йому волю і самостійність. Тільки не будьмо рабами. Не лижім руки і ноги тих, що нас копають. Не даваймо плюгавити памяти тих ґеніїв, що вели наш нарід до свободи і просвіти. Не даваймося баламутити Богачевським і Назаруком, не думаймо, що наше спасеннє в Скоропадськім, Римі чи в Варшаві. Волю здобудемо ми самі боротьбою і жертвами крови і майна.

Бесідника нагородили присутні рясними оплесками. Другим бесідником був радний У. Н. Союза Теодор Михальчук.

Д. Михальчук вийняв часопис „Америку" і прочитав протест о. Курилли, дяка і паламара, висланий від імени детройтських Українців в обороні епископа Богачевського. Він підніс, що отсе ми хочемо переконатися, хто в Детройт є за тим протестом, бо бесідник переконаний в души, що це надužив о. Курилло доброго імени патріотичної детройтської громади. Українці в Америці готові ще дійсно подумати, що детройтські громадяне не солідаризуються з напрямом „Свободи", а стоять по стороні епископа Богачевського і д-ра Назарука. Щоби отже ніхто не міг сфальшувати правдивої народної опінії, скликано це віче. І тому — говорив далі д. Михальчук — я звертаюся до тої тисячної громади, яка тут явилася на вічу і прошу її заявити, хто є проти цего, що пише орґан У. Н. Союза „Свобода". Хто хоче стати в обороні епископа Богачевського — хай піднесе руку.

На цей запит наступила глибока тишина, а по ній оклики обурення, звернені в сторону політики епископа Богачевського. З тисячної маси, яку складали в 90% самі церковні люде, не було ні одного голосу, який би був противний тому, що обороняє „Свобода".

От бачите, продовжав д. Михальчук, як виглядає опінія в Детройт. Ми не помилялися, коли твердили, що це погана робота підшиватися під добре імя нашої громади, бо наша громада осуджує цілком певно візантійщину і рутенство та паплюження памяти нашого ґенія Франка.

Д. Михальчук вказав по тім на ті користи, які має наш нарід з того, що має таку сильну, від нікого незалежну інституцію, як У. Н. Союз. Бо деб ми нині опинилися, колиб не мали в своїх руках тої орґанізації і її орґану, що говорить щоденно до кількадесять тисяч Українців і вказує їм на правдивий шлях до поступу і визволення. Тому всі Українці повинні горнутися до цеї інституції як до своєї рідної неньки, бо вона нам є батьком і матірю в нещастю, а заразом нашим духовним провідником, який пильно чуває над тим, щоби наш нарід не зійшов на бездорожа та не дався звести лихим провідникам.

Яке враження викликала на присутних оплескувана промова д. Михальчука, видно найкраще з того, що сейчас по вічу зголосилися до Союза нові члени.

Третим бесідником був др. Мишуга. На початку своєї промови бесідник зазначив, що він вірить тільки в культурний спосіб боротьби. Тому осуджує поступованне гетьманців, які хотіли діпняти своєї цілі криком і розбиваннем віча. Переконувати других можна тільки добрими вчинками, шляхотністю почувань і розумними арґументами. Ми можемо бути ріжних переконань, але не мусимо через те пхати сейчас один другому ніж в серце. Ми маємо одні других вислухати, а загал хай прислухується арґументам одної і другої сторони, хай приглядається роботі одних і других і перехилюється на ту сторону, яка після його розуму і серця має рацію. Я буду говорити про ріжні пекучі і дражливі квестії, а ви всі переконаєтеся, що не буде тут ніякої обиди і ніякої напасти на ніяку особу, а буде тільки народна справа.

І дійсно д-р Мишуга розвязував всі питання спокійно і говорив тільки до теми. Він виснював, звідки це взялася у деяких наших кол зневіра в наш нарід, хто це саме проповідує ту зневіру, а з нею й єдиновластє, як одиноке наше спасеннє. Бесідник виказував на творах і життю Франка, що це є культ Франка. Чому це якраз у Франка, який зазнав стільки переслідування і невдач, була віра в наші сили і та певність, що наш нарід не загине, а таки підніметься і стане хазяїном домовитим у своїй хаті і на своїм полі. Д-р Мишуга підніс, що ті, що тепер виступають проти культу Франка, це вірні нащадки тих, що колись проти него боролись, що його вирікалися. Це ті, яких дух є якраз протилежностю духа Франка. Бо вони втратили віру в народ, а Франко мав її ціле життє і з тою вірою зійшов до гробу.

Д-р Мишуга згадав про наше американське рутенство і виказав його шкідливість, яке полягає головно в тім, що рутенець є автократом і сатрапом супроти своїх, а рабом і підніжкож супроти чужих і то навіть тих, що його копають. Супроти своїх він гордо підносить свою рабську голову, а супроти ворогів нації, він смиренний. Рутенство, це національна безхребетність. Це гнилизна, яка ніколи не може викликати ніякого життя, ніякого запалу, яка не може загріти людей до посвяти і боротьби за своє національне визволеннє. І з тою гнилизною ми мусимо боротися і мусимо її викорінити, бо вона несе загладу нашій нації.

По промові д-ра Мишуги відчитано слідуючі резолюції:

1. Все народнє віче, скликане заходом українських братств і товариств Укр. Нар. Союза, Провидіня і Січи, яке відбулося дня 10. жовтня в Українській Гали при Сікат улиці в місті Детройт, Міш., ухвалило слідуючі резолюції.

В десять-літну річницю смерти нашого національного ґенія, учителя і каменяра Івана Франка клонимо перед його памятю свої голови на свято приобіцюємо йти по тім визвольнім шляху, який проповідував і на який вказав нам його безсмертний ґеній.

2. Пятнуємо як найострійше змагання епископа Богачевського, д-ра Назарука і їх прислужників в ціли здержання поширення культу Івана Франка, себто в ціли закриття того визвольного світла, яке паде з діяльности і творів Івана Франка.

3. Протестуємо проти варшавсько-римського конкордату, бо вважаємо його як змову на знищення українського народа, а навіть і самої української католицької церкви.

4. Пятнуємо діяльність епископа Богачевського в Америці як шкідливу і ворожу українській справі, бо епископ Богачевський не тільки що не підніс у нас національного духа, але навіть не підніс за довший час свого побуту ні один раз голосу протесту проти наших національних ворогів. Зате розбиває він з легким серцем те, що наша еміґрація з тяжким трутом збудувала. Бо так а не инакше треба розуміти його виступи проти Обєднання українських орґанізацій, його становище в справі святкування памяти Франка та його численні процеси, які він веде з українськими громадами в справі церковних записів.

5. Стверджуємо, що робота епископа Богачевського з національного боку шкідлива а приносить користь хіба тільки одній Варшаві. Супроти цего ми рішилися, йдучи слідами за другими українськими громадами в Америці, виповісти тій роботі війну і заставити епископа Богачевського і його прислужників заявити явно і славно, хто вони: Рутенці чи Українці; чи вони за Варшавою, чи за українським народом?

6. Висказуємо своє признанне тим українським священикам, що стали в обоні чести українського народа і святкували память Івана Франка та які не годяться з національною політикою епископа Богачевського.

Заявляємо, що таких священиків, що держать з народом, нарід візьме в свою охорону і недопустить до цего, щоби вони потерпіли за те, що стоять на сторожі народних ідеалів.

Всі резолюції були оплескувані публикою і приняті одноголосно через аклямацію.

По тім переведено збірку на памятник Івана Франка, а по ній предсідатель віча спитав присутних, чи хто хоче забрати хто слово.

Було декілька запитів в справах загальних, на які др. Мишуга дав вдоволяючі для всіх відповіди. Навіть вороги признали, що віче було переведено взірцево. Кождому була дана нагода висказати свої погляди.

Віче закінчилося відспіванем національного гимну і других патріотичних пісень. Нарід розійшовся з таким задоволеннем, якого не памятає з ніякого другого віча. Якийсь новий, живий дух ввійшов в громаду.

Та горстка гетьманських чайнаменів з Гемтрамк не хотіла дати свого за програну. Вона зійшлася тихцем до церковної галі при Клипперт Ст. і хотіла там на борзі зробити мітінґ, щоби ввести таке баламутство, як ввів давнійше о. Курилло своєю телеґрамою до „Америки". о. Сембратович відчинив їм церковну галю і всьо було готове. Та про це довідалося наших кількох чесних ґарохіян і сейчас пігнали на галю. Прийшли наші шановні громадяне: Іван Форись, Антін Ґрошко, Теодор Медвідь, В. Дідик та п. Андрусевич і другі жінки. І та маленька горстка розігнала прихильників царського ґенерала і замкнула галю. Вона то розброїла всю гетьманську армію. Не пропаде наш нарід, говорили потім між собою люде, коли кілька жінок потрафить розбити цілу армію російського ґенерала.

Одно тільки нас всіх засмутило, що по вічу стався нещасний припадок. Д-ра Мишугу взяв на свій автомобіль американський лоєр Ернес Панас. На перехрестю вдарив їх автомобіль в саму середину надїхавший з боку другий автомобіль. Всі думали, що з того нещастя ніхто живий не вийде. І дійсно, треба назвати то чудом Божим, що д-р Мишуга вийшов з того нещастя з незначним покаліченнєм, бо весь автомобіль був звалений на його бік, а він лежав на самім споді.

Яків Поливка,
М. Коваль, секретарі віча.

НЮАРК, Н. ДЖ.

Ще про віче Радехівців.

Будьте ласкаві Пане Редактор, позвольте мені, як членови У. Н. Союза написати маленьке вияснення в справі віча, яке відбулося в неділю 26. вер. с. р. в ґали церковній в Нюарку.

Се віче було скликане громадянами повіту радехівського зараз по Службі Божій. Зібралися переважно земляки одного повіту. На се віче, яке радше можна назвати зборами людей свого повіту, мене не прошено, тому я, по Сл. Божій, сповняв свої обовязки як звичайно, а то, переходив рахунки з неділі з комітетовими. А понеже галя була занята, тому я з тростісами, щоби не перешкаджати, перенісся на естраду за куртину, з тим, що по скінченню рахунків засядемо також в лавках слухати промов. Ще я не скінчив, а вже д. Костів попросив мене до слова. Хтось, не знаючи ситуації і читаючи справозданнє в Свободі, міг би дивуватися, чому я вийшов зза куртини. Тим отже вияснюється справа.

Я підніс заслуги о. д-ра Пелліха, а також сказав, що много було наших священиків, особливо в часі війни і по війні, які терпіли за нарід і з народом, про яких знаємо і не знаємо — і навів між иншими старенького о. д-ра Юрика, шамбеляна і пароха Золочева, якого Поляки поневіряли по вязницях — і по улицях тягали і били публично. Деякі і життя дали за справу народню як: о. Нижанковський і другі.

Дальше я сказав, що найгарнійшим для нас патріотизмом в Америці є не сваритися, не гризтися, не вносити роздорів, а помагати матеріяльно нашим братям в старім краю і підтримувати їх на дусі. Тому честь Радехівцям за їх роботу!

Що до конкордату, то справоздавець помилився, бо я конкордату не обороняв, се чули всі люди, але перше я вияснив, що є конкордат, а потім сказав, що ми не могли сподіватися лучшої для нас, Українців, умови, бож се робила держава, яка хоче над нами панувати, се робили наші вороги, Поляки. Тому за конкордат не можна винувати українського священства. В Америці нас конкордат не обовязує.

о. Чаплинський.

ОЛЕКСІЙ К. ТОЛСТОЙ.

КНЯЗЬ СЕРЕБРЯНИЙ

(Повість з часів царя Івана Грізного).

(17)

Максим припав до порога світлиці й обіймив та поцілував його. Потім він кілька раз перехрестився, зійшов в долину і вийшов на подвіре. Дощ лив так сердито, немовби лютився на увесь люд божий. На подвірю не було живої душі. Максим увійшов до стайні; конюші спали. Він сам вивів із стайні любого коня і осідлав його. Великий пес, на ланцу прикований при вході, виліз із своєї буди і зачав скавуліти і рватися, неначе чуючи з ним розлуку. Був то косматий пес з породи пастушої. Довга й шорстка шерсть бурої барви падала йому без порядку на чорну морду, так що майже зовсім не було видно розумних очей його.

Максим погладив собаку, а вона поклала йому свої чорні лапи на плечі й стала лизати його лице.

— Прощай, Буяне, — сказав Максим, — бережи дім, наш, служи вірно матери, — Він вискочив на сідло, виїхав воротами і почвалав з родительського дому.

Ще не дочвалав він до земляного валу, як почув голосне гавканне і побачив Буяна, котрий скакав навколо коня з радости, що відорвався з ланца й що може йти разом зі своїм паном.

—o—

XI.

Нічний обхід.

Поки Малюта розмовляв з сином, цар продовжав молитися. Вже піт лився з його лиця; вже криваві знаки, вибиті на високім чолі від давних земних поклонів, яснійше визначувались від нових синяків; як-раз шелест в кімнаті заставив його обернутись. Він побачив свою мамку, Онуфрівну.

Стара була його мамка. Взяв її в Верх ще покійник великий князь Василь Іванович; служила вона ще в Олени Глинської. Іван вродився при ній; у неї-ж на руках благословив його умираючий батько. Говорили про Онуфрівну, що богато їй звісно, про що ніхто й не догадується. За малолітства царського, Глинські боялись її, Шуйські і Більські старались всяко догоджати їй.

Богато незвісного дізналась Онуфрівна за посередництвом ворожбитства і ніколи не помилялась. В часі найбільшої слави князя Телепнева — Іванови тоді було чотири роки — вона предсказала князеви, що він умре голодною смертю. Так і сталося. Богато літ минуло від тоді, а ще памятали старі люде сю ворожбу.

Тепер Онуфрівні доходила ледви чи не десята десятка. Вона зігнулась майже у двоє; шкіра на її лици так зморщилась, що стала похожа на деревяну кору, і як на старій корі осідає мох, так і на бороді Онуфрівни виднілось волосся. Зубів у неї давно вже не було; очи, здавалось, не могли видіти, голова судорожно хиталася.

Онуфрівна опиралась костистою рукою на кулю. Довго дивилась вона на Івана, вбираючи в себе пожовклі губи, немовби що жувала або бормотала.

— Що? — сказала в кінци мамка, глухим та дрожучим голосом, — молишся батюшка? Молись, молись Іване Василевичу! Богато ще тобі відмолюватись! Колиб тільки старі гріхи лежали на души твоїй. Господь милостивий; ачей би простив! А то-ж у тебе що днина, то новий гріх, а иноді й по два й по три на день вийде!

— Годі, Онуфрівно, — сказав цар, встаючи, — сама не знаєш, що говориш!

— Не знаю, що говорю? Та хибаж я одуріла, чи що?

І мертві очи старої як стій заблищали.

— Та що ти сегодня за столом зробив? За що струїв ти боярина? Ти думав, я й не знаю! Що? чого брови хмуриш? Ось погоди, коли вибє твоя послідна година; погоди лишень! Вже учепляться до тебе гріхи твої, як тисяч пудів; вже потягнуть тебе на дно адово! А чорти прискочать тай вхоплять тебе на вила!

Стара знов взялася сердито жувати.

Ревна молитва підготовила царя до мислей набожних. Жива уява не раз вже показувала йому картину будущої заплати, та сила волі перемагала страх загробних мук. Іван переконував сам себе, що страх той і навіть угризи совісти піднимає в нім ворог роду людського, щоби відтягнути помазанника Божого від високих його справ. Против хитрощів діявола цар поставив молитву, але часто знемагав під страшним напором уяви. Тоді розпука хапала його мов желізними пазурами. Неправедність діл його показувалась в цілій наготі і страшно зіяли перед ним пекельні безодні. Але се трівало недовго. Небавом Іван лютував на свою малодушність. В гніві на самого себе і на духа тьми, він знов, на злість пеклу й на перекір совісти, зачинав діло великого проливу крови, великих мук, і ніколи лютість його не доходила до такої степени, як після поневільної немочи.

Тепер думка про ад, оживлена наступаючою бурею і пророчим голосом Онуфрівни, пройняла його наскрізь і затрясла ним мов лихорадка. Він сів на постіль. Зуби його застукали один до одного.

— Ну, що, батюшка? — сказала Онуфрівна, змягчаючи свій голос, — що з тобою сталось? Заслаб може? Так і є, заслаб! Налякалаж я тебе! Та не вадить, потішишся, батюшка: хоть і великі гріхи твої, алеж милосерде боже ще більше! — Тільки покайся, та на дальше не гріши. От і я молюсь, молюсь за тебе, і день і ніч, а тепер тим дужше стану молитись! Та що тут казати? Радше вже сама в рай не попаду, а тебе відмолю!

Іван поглянув на свою мамку, — вона неначе всміхалася, та непривітний був усміх на поважнім її лици.

— Спасибі, Онуфрівно, спасибі; мені лекше; іди собі з Богом.

— То-то лекше! Коли зробити тобі надію, то й страх пропав! — вже й гнати мене задумав: ступай, мовляв, з Богом! — А ти на довге терпінне Боже не дуже то покладайся, батюшка. Для тебе і в самого Господа терпіння не стане. Відречесь Він тебе, бачиш, а сатана тоді зрадується та гульк! і увійде в тебе. Ну, от, знов дрожати зачав! Не лихо б тобі збитеньку*) випити! Випий збитеньку, батюшка! Бувало й родитель твій на ніч збитень пивав, царство йому небесне! І матінка твоя, упокой Господи душу її, любила збитень. В збитневи-ж і напоїли її прокляті Шуйські!

Стара неначе забулась. Очи її померкли, вона знов принялась жувати губами, безупинно хитаючи головою.

В тій хвили щось застукало в вікно. Іван Василевич здрігнувся.

Стара перехрестилась дрожучою рукою.

— Бачиш, — сказала вона, — дощ пішов! І блискати зачинає! А ось і грім, батюшка, помилуй нас Господи!

Буря змагалась і небавом роздалась по небу безупинними блискавками та громами.

При кождому ударі Іван здрігався.

— Бачиш, яка в тебе лихорадка, батюшка! Ось погоди трошечки, я велю тобі збитеньку заварити...

*) Збитень — горячий напиток з меду.

(Дальше буде).

ПРОТОКОЛ

ЗАСІДАННЯ ЕКЗЕКУТИВИ У. Н. СОЮЗА

відбувшогося 15—16. вересня 1926 р. в головнім офісі, 83 Ґренд Ст., Джерзи Сіті, Н. Дж.

ПОРЯДОК НАРАД І СПРАВ.

1) Справа Дому У. Н. Союза; 2) Справи Редакційного Комітету; 3) Календар У. Н. Союза на рік 1927-мий; 4) Справа Стипендій; 5) Ювилейні Нагороди і 6) Просьби і Скарги.

1) В справі дому сконстантовано, що дім У. Н. Союза щораз більше зарисовується і затікає. Цілий дім є знищений і переповнений і для потреб організації чим раз більше невідповідний. Річне засідання гол. уряду У. Н. Союза винесло ухвалу, поручаючи Екзекутиві сею справою занятися. Вже на річнім засіданню було обговорено можливість евентуального перенесення організації до Ню Йорку або в інше місце в Джерзи Сіті. Екзекутиві поручено отже ті можливости провірити і план переведення їх в діло членам гол. уряду до одобрення предложити.

Сейчас після річного засідання Екзекутива взялася цю ухвалу виконувати в той спосіб, що стало заняті в гол. офісі члени Екзекутиви, а то секретарі під проводом менаджера С. Ядловського, зачали відбирати і провірювати ріжні оферти і пропозиції.

Найбільше уваги всіх членів Екзекутиви віддано пропозиції купна дому на 17. ул. в Ню Йорку і банкового будинку в Джерзи Сіті, недалеко в сусідстві теперішнього поміщення У. Н. Союза, як готових будівель для нашої інституції надаючихся.

Кошт купна, перерібок і перенесення туди Союза і Свободи дійшовби приблизно: около $250,000 до Ню Йорку, а до сусідного банкового будинку в Джерзи Сити около $150,000. Таньші пропозиції не давали відповідного місця на поміщення.

Розважано також кілька пропозицій закупна відповідної площі і побудовання зовсім нового будинку для У. Н. Союза, як в Ню Йорку так і в Джерзи Сіті, однак виглядів на менчі кошти не найдено.

Не уважаючи такого видатку на поміщення інституції доброю інвестицією, не маючи навіть конечної потреби перенесення У. Н. Союза в інше місце, а тільки брак поміщення в теперішнім домі, що повинноса осягнути значно менчим коштом, Екзекутива постановила засягнути ради архитекта, чи і яким коштом можна теперішний дім У. Н. Союза перебудувати і добудувати так, щоби він надавався на відповідне вигідне і безпечне поміщення для головної управи і органу організації, що з огляду на евентуальні кошти архитекта, як поміри і рисунки, формально ухвалено.

2) Екзекутива, як редакційний комітет Свободи констатує, що боротьба, яка розвелася серед української іміграції в Америці, викликала велике заціказлення серед членів У. Н. Союза і читачів Свободи. З признанием для політичного виховлення нашої іміграції треба підчеркнути, що члени У. Н. Союза не далися звести на бездорожжа баламутною агітацією, що нею веде тая боротьба ведеться межи особами, та що в ній нема ніякого засадничого питання. Сотки дописей, які дістає орган Союза, свідчать, що члени У. Н. Союза розуміють, що в тій боротьбі не ходить о справи особисті, але за глубоко засадничі. Не боротьба се за особи, але боротьба за засади демократії. Що з одного боку стоїть жменька людей, які, дістави почести, хочуть в народі плекати духа рабства і приниження для тих, що їм сі почести роздали, а з другого боку національно свідома українська іміграція, вихована в демократичних засадах свобідної землі Вашингтона, яка звикла сама почести роздавати тим, що на тихже засадах заслугують. Нарід протестує проти накидування йому провідників окупантами рідної землі, а одиниці хочуть здушити сей дух протесту. З одної сторони, широкі маси свідомої іміграції намагаються давати як найбільшу поміч рідному краєви, а з другої сторони тую акцію здержують. Одні вшановують память великих українських людей, які нарід розбуджували до сонця правди, волі і свободи, а другі сьому перешкаджають. Одні розголошують світови свое національне імя власне, а другі насаджують старі забуті призвища.

Треба теж ствердити, що члени У. Н. Союза зрозуміли, що се не є боротьба релігійна, хоча вона й ведеться на поли церковнім. І не нарід завів її на поле церковне, але ті, котрі хотіли зужити щиру релігійність українських людей на те, щоби при помочи церкви їх затягнути в неволю. Члени У. Н. Союза розуміють, що ні Український Народний Союз, ні його орган Свобода в церковні справи не втручаються, і одної церкви проти другої не попирають, а виступають лишень в обороні народних прав, проти накидування нашому народови в церковних справах управи, якої вони не хочуть, проти загарбування народних церковних маєтків проти волі українських церковних громад, та проти національного баламучення при помочи церков.

Словом, члени У. Н. Союза і читачі Свободи розуміють, що боротьба, яка розвелася на американській землі серед українських емігрантів, се боротьба за засади демократії, на яких збудована наша організація, а заразом й засади українського націоналізму, після котрих український нарід не гірший від других народів, має мати такі самі права, як другі народи, і має повне право правитися в усіх публичних справах, а тим самим і в церковних, так само свобідно, як другі народи.

(Дальше буде)

ЖАРТИ.

В низшій школі дівочого ліцею завдала вчителька задачу про авто, але на задачу могло складатися найбільше 200 слів. Маленька Марійка написала таку задачу: „Мій батько виїхав у свому новому авті на провінцію. Як прийшлося їхати через велику гору, керма зіпсувалася й авто заїхало у рів, перевернулося так що все перемінилося в купу звалищ, а батько мусів три години бігти до дому на зливному дощі. Решту 159 слів сказав батько, як вертався до дому".

Вже готов.

Посередник у заключуванню подруж привів бажаючого ввійти в подружні звязки молодця на вечеру до родичів дівчини.

Посередник (потихо до молодця): Таж не їдже вже за першим разом за трьох! То зробить дуже недобре враження.

Молодець (їсть дальше): Я з нею не оженюся!

Відважний.

Дентист: Прошу, слідуючий!

Гість (увиходить енергічно): Отже прошу: три чернині зуби і два корінї! Виривати! Без наркози! Відважно й енергічно рвати!

Дентист: Такий гість, то мені сподобався! То розумію, що відвага! Прошу сідати!

Гість: Дякую, то не мені рвати треба зуби, лише моїй тещі...

ПІВДЕННІ БУРІ.

Що було би, якби така буря-ураган, яка оце спустошила побережжа Флориди, вдарила на Ню Йорк, Шикаго або яке инше многоміліонове та густо заселене місто? Таке питання приходило на думку, певна річ, не одному читачеви газет, коли читав про Флоридську катастрофу. І, звичайно, думається, що жертв в такім випадку було би не сотнями, а тисячами й десятками тисяч.

На ділі ні в Ню Йорку, ні в Пенсилвенії ні ніде на північ Америки нема чого боятися таких катастроф. Таких бур тут ніколи не бувало і ледви чи коли будуть. Буря, яка спустошила Флориду, е з тих типічних „західно-індійських ураганів", що шумлять і бушують понад горячими водами Атлянтійського океану, Карибського моря і Мексиканського Заливу та десь-колись вдаряють об американський континент, а саме ті землі, що понад Мексиканським Заливом, де стейти Флорида, Луізіяна і Тексас, та ще тільки виїмково вриваються в долину ріки Місісіпі.

Урагани ті мають свій „сезон", саме яких три місяці в кінці літа й на початку осени. Пізною осеню, в зимі й на весну небезпеки нема навіть на самім півдні. А самі тяжкі, небезпечні бурі бувають там лише на протязі кількох тижнів кожного року. Американське Метерольогічне Бюро в Вашинґтоні веде свою статистику тих південних ураганів, з якої виходить, що на протязі останніх сорока літ в Мексиканськім Заливі не було ні одного помітного урагану в часі від початку грудня до кінця травня; в листопаді за сорок літ трапилося лише два урагани і в червні лише шість, тай то більшість їх не долетіла до американського побережжа. Навіть ще місяць липень „бідний" на бурі і липневих ураганів за останніх сорок літ зареєстровано лише дванацять. Сезон починається щойно в серпні, доходить до верха в вересні і кінчається в жовтні. Тай тоді ті бурі бушують здебільша лише на морі і не доходять до берега та на землю.

Починаються вони десь на горячім південнім океані на схід і на південний схід від Мексиканського Заливу, женуть на захід й зачіпаючи або не зачіпаючи Америки, звертають на північ та врешті на північний схід відлітають назад на море. Таким способом їх шлях творить дової правильну кругляву — так звану параболічну — лінію. Зароджуються ті бурі раз-у-раз на півдні, де сонце неустанно пражить води океану й розгріває воздух, який підноситься в гору і творить струї вітру. Але звичайно вони на північ пробитись не можуть, так як трохи далі на північ наперек цілого океану, поміж Флоридою й Африкою лежить полоса так званого високого атмосферичного тиснення чи то, по-просту кажучи, груба верства густого, збитого воздуху. В зимі й весною вона заходить аж далеко в глибину північно-американського континенту і творить наче грубу стіну воздуху, через який південні вітри не можуть пробитись і розбиваються поздовж неї без сліду і без шкоди для нікого.

Але коли літне сонце розігріє американську землю, тоді та верства густого воздуху відступає назад на море так, що нові південні вітри можуть, її, так сказати, обійти. Вони, летючи на північ, вдаряються об неї і не могучи пробити тої перешкоди по дорозі женуться попри неї на захід, на північ і її південним краєм назад на схід, долітаючи часом аж до Европи. Але коли трапиться, що та густа воздушна стіна не висунулася ціла понад море, але лежить ще понад суходолом Америки, тоді, женучись довкола неї, буря захоплює ще й землю і руйнує, що там е на землі. На нещасте це трапляється, але тоді саме терплять ті американські стейти, що лежать понад Мексиканським Заливом й південним Атлянтійським океаном. Так в 1900 році потерпіло від урагану місто Ґалвестон в Тексас, де в вересні того року згинуло біля трох тисяч душ, і так тепер потерпіло побережжа Флориди.

Ураган це не вихура, що жеНеться просто вперед а вітряний вир, що сам посувається звичайно доволі помало, часом не швидше як по вісім десяти миль на годину, та зате втягає в себе воздух з усіх боків з страшною скорістю; буває, що по сто і більше миль на годину.

ПЕРЕПИСКА РЕДАКЦІЇ

Скоро. — Як се Ви самі догадувалися, Ваша допись не заслугує на поміщення. В ній нема ні одної думки, якої другі читачі вже не сказалиб давно.

Яворів. — Так, з дописі неодного дописувателя поміщується лишень частину. Коли він набалакав до купи річи, які ніяк до себе не належать, вибирається одну, найліпшу, нову або найголовнійшу.

І. Г. Н. — На ведення церковної пропаганди маєте орган Вашої церкви. Чому не пишете до нього?

Філя. — Добра допись. Буде поміщена. Не нетерпеливтеся, бо другі ще перед Вами писали.

Голос. — Ви повиннiб взяти собі „кличку" Галас. Чи не моглиб були сказати все те, не лаючи нікого визвищами? Напишіть те саме без визвиськ, а будете почуватися богато краще, бо культурною людиною, а ми радо помістимо.

Наперед. — Містимо, але й зазначуємо, що краще булоби, якби були написали сейчас по події. Допись про те, що сталося, повинна бути написана сейчас по події. Ваші думки про політичні справи могли ще підождати; вони й так з Вашою дописею про подію не звязані. Ваше писаннє буде поміщене в двох частях: допись про подію сейчас, Ваш голос пізнійше.

Пишіть далі про подібні події в громаді. Підпишемо так, як Ви собі вибрали.

І. К. в Оп. — Вашою дописею Ви, видно, хочете ставити й Богови свічку і чортови огарок. І Бога хвалити і чорта не ганити. Або, як Американці кажуть, сидіти на плоті. І з оленями тримати, і з хортами полювати.

Се є чисте самодурство. Тут не можна служити Богови й мамоні. Погодити двох становищ не можна: з одного боку заявляти, що наші національні почування це річ природна, конечна й здорова, а з другого грішми піддержувати міжнародну організацію, яка теперзмовляеться з нашими національними ворогами, значить на двох конях сидіти й гонити за двома заяцями.

Як хочете, гоніть собі, але Свобода Вам у сьому помагати не буде. Допись поміщена не буде.

П. Гальма, Мікіспорт, Па. — Так, був час, що Іван Франко збирався їхати до Америки. Однак до здійснення сих намірів не дійшло і Франко в Америці не був.

Н. Павл., Янгставн. — Католицкі тепер під польською окупацією.

ВИСОКА ТЕМПЕРАТУРА У ДІТЕЙ

(Др. Генрі Л. К. Шов).

Висока температура (горячка) у дітей не має того значіння, що в дорослих людей, і мало коли є небезпечна. Вона може раптово зявитися з якихнебудь неважних причин і так само швидко зчезнути, і небезпечна може бути ціла справа хіба тоді, коли надто довго, до яких 24 годин, не сходить. Притому звичайно буває нестравність або якенебудь розстроєння в жолудку або в кишках, і щоби горячка пройшла, звичайно досить дати дитині якесь легке лікарство на прочищення або не дати їй деякий час нічого їсти. Аж коли після того температура зараз не зменшиться, тоді, значить, можливе якесь зараження або справжня слабість і після яких двацяти чотирох годин підвисшеної температури треба вже порадитися лікаря, щоби найшов причини і заздалегідь зарадив.

Теплота в людськім тілі є під впливом ріжних отруй, заражень і бактерій, які находяться в крови і кружать в організмі разом з нею. Вони ту теплоту можуть збільшити до того, що творяться так звана горячка або ненормальна, підвисшена температура. Звичайно, справа в тім, щоби знайти і усунути її причину. Висока температура є наслідком слабости, але в свою чергу вона викликає деякі хоробливі симптоми: втрату апетиту, заворот голови, біль голови, нестравність і таке инше.

Сама природа має свої способи, щоби зменшити горячку. Головний спосіб — виділення і випаровування поту. Воно швидше і ліпше відбувається в дітей, так як в них, порівнюючи з вагою тіла, більше шкіри, значить більше простору, з якого виділяється піт. Коли людина пріє, її тіло холоне і горячка зменшається. Той природний процес люде можуть наслідувати, даючи слабому пити богато води і змиваючи тіло літною водою. Випаровуючи, вона дає тілу проходу і горячка меньшає.

Тривожитися високою температурою в дітей, коли вона не надто довго триває, нема причини. Нервова система в дітей ще не вповні розвинена й легко дратують її речі, які на дорослий організм не роблять враження. Однаєе, коли горячка не вступається, в тілі десь мусить бути зараження, яке тільки лікар може розпізнати і вигоїти.

НЕБЕЗПЕКА ПЛЮВАННЯ.

(Др. Л. І. Таер).

Плювати — все одно, куди й на що плюєте, — звичай не тільки поганий, а й небезпечний для публичного здоровля. І нема ніякого резону, щоб того звичаю чи привички тримати, а є досить причин, щоб її покинути. Навіть здорові люде мають в роті і в слині зародки (бацилі, мікроби) всяких слабостей і хоч самі їм не податються, то плюючи передають їх другим людям, більш податливим до слабости. Особлива небезпека є для дітей, що або самі перекидаються та валяються по землі, або кидають по ній свої забавки та мячики, до яких може причепитись виплюнута слина з всякою поганю і заразою. Ще швидше заразитись можна через те, що вуличний порох і бруд з людською слиною і бацилями хвороби вносимо на черевиках до хати, куди не сягають соняшні проміні і те бацилі живуть богато довше. Як відомо, вони самі не можуть рухатись і розходитись, а проте розходяться всюди по людях і розносить хворобу, — бо власне самі люде їх переносять і передають один одному, найбільше з своєю слиною.

Плювання не стає краще і безпечніще через те, що деякі люде вибирають собі якийсь темний і затишний кут, щоб плюнути. Навпаки, небезпека є більша через те, що в такім кутку соняшне проміннє не може знівечити зародків слабости. Досить подивитися на дітей на вулиці чи дома, в трамваю чи в залізничім вагоні, скільки разів кожна дитина доторкнеться рукою землі чи підлоги і скільки разів возьме ту саму руку до рота, — щоби зрозуміти, яку біду можуть навести на тих дітей дорослі люде, що плюють, куди попаде. Плювати на публичних місцях вважається нарушенням закона, але, на жаль, на всякі заборони й накази, щоби не плювати, люде мало звертають уваги.